

КАТАЛОШКА ПРАВИЛА И ПРАКСА У РЕГИОНУ ИСТРАЖИВАЊЕ
СТАЊА У ОДНОСУ НА САВРЕМЕНЕ ТРЕНДОВЕ

Мирна Вилер, Маријана Томић
-приказ рада са COBISS конференције-

Татјана Брзуловић Станисављевић*

Универзитетска библиотека “Светозар Марковић“ у Београду

Истраживање о стању каталошких правила и пракси у региону и њихов однос према савреним трендовима библиографске контроле подстакнуто је и финансирано од Института информацијских знаности IZUM, Марибор. Он је одредио модалитет спровођења истраживања и земље које ће се обрадити овим упитником и захтевао да се посете националне библиотеке. Циљ је био испитати каталошка правила у пракси у односу на њихову теоријску подлогу, како би се добила слика стања у региону.

Испитивао се однос према појави нових облика грађе нпр.

(електронске грађе), чија је појава подстакла потребу за ревизијом међународних начела и стандарда за организацију информација. Овакво испитивање релевантно је за промоцију савремене праксе на националном нивоу у земљама региона и примену међународних стандарда. Нарочито је важно за реализацију ефикасног и економичног пословања библиотека на основу размене библиографских и ауторизованих података у оквиру учествовања у стварању виртуелних заједничких каталога на националном и међународном нивоу.

Истраживање је спроведено путем упитника који је био праћен

*brzulovic@unilib.bg.ac.rs

и интервјуима како би се појаснила нека питања и одговори. Упитник се састојао од три дела које су појединачно испуњавали управници и шефови одељења за каталогизацију и библиографску контролу у националним библиотекама, и председници библиотекарских друштава. Истраживање је спроведено у 9 земаља региона, и то у: Албанији, Босни и Херцеговини, Бугарској, Црној Гори, Хрватској, Косову, Македонији, Словенији и Србији.

Од предвиђених 27 испитаника 78% је испунило упитник. Од тога 6 управника (67%), 9 шефова одељења каталогизације (100%), и 6 представника библиотекарских друштава (67%). Примећено је да су највећу мотивисаност за попуњавање упитника показали шефови одељења за каталогизацију.

Као што је и очекивано, јасно се профилисао различит однос према пословима каталогизације између управника националних библиотека и шефова који воде одељење каталогизације. Већина управника (66%) истакло је средишњу важност одељења каталогизације за функционисање библиотеке у целини, а сви су истакли потребу за његовом реорганизацијом у смислу поделе послова („сувише дуг пут књиге”). Сви управници су се сложили да је потребно више стручног особља, али су ставови били подељени у смислу формалног образовања потребног за поједине врсте послова. У односу на ово питање и шефови одељења каталогизације имали су различита мишљења. Само су две установе дале предност стручном образовању (библиотекарство) што се може повезати са статусом библиотекарства, националне библиотеке и образовања на пољу библиотекарства у дотичној земљи. На питање о улози каталогизације на развој услуга на вебу и дигитализацији грађе, и управници и шефови једнако су истакли њену важност.

Процент одзива председника библиотекарских друштава, био је велики али су очекивани резултати изостали. У складу са члан-

ством у IFLA-и и припадајућим обавезама, очекивало се да ће библиотекарска друштва активно пратити савремене трендове, и да ће имати важну улогу у прихватању међународних стандарда и развоју библиотекарства. Показало се да већина библиотекарских друштава нема формирану комисију за каталогизацију, па се и не баве питањима каталогизације, стратегију формалне и садржинске обраде виде на новоу националне библиотеке. Иако већина испитаника и њихове библиотеке познају најновије концептуалне моделе и уједначени стандард ISBD-а, само се друштво једне земље проактивно поставило према по тим питањима. То друштво једино сматра да би се нова каталогска правила требала развијати на националном нивоу, док сви остали прихватају међународна решења. Упркос томе, 50% испитаника изјаснило се да библиотекарско друштво планира израду националних смерница са националним решењима

Истраживања су показала да упркос формалној примени *Правилника и приручника за израду алфавитних каталога Еве Вероне*, као националног правилника (осим две земље), сама праксе је показала помак од тих правила услед појаве нових врста грађе, те примене машински читљивих стандарда и библиотечких софтвера. Шефови одељења каталогизације препознали су разлику између правилника и саме праксе, чак и различитих решења унутар исте библиотеке. Сматрају да је неопходно донети нормативна акта, (стандарде и правилнике) која би решила те проблеме.

Националне библиотеке су почетком 20. века изложене променама које се догађају у њиховој околини, и на које треба што хитније да одговоре својом унутрашњом реорганизацијом, како би осавременили традиционалне услуге и омогућиле развој нових услуга за кориснике. Промене су почеле деведесетих година 20. века са интензивним развојем информационе и комуникационе технологије,

који је утицао на врсту грађе и медија на којој се грађа објављује и где библиотеке треба да промовишу своје нове услуге. Успостављање онлајн каталога у мрежном окружењу библиотекама је омогућило да своје услуге пруже корисницима не само на локалном нивоу, већ и на глобалном нивоу и да сарађујући на националном и међународном нивоу још више поспешују њихову видљивост.

За развој националних каталожких правила изузетно је важна универзална библиографска контрола и рад на новом издању ISBD-a, чије је прелиминарно уједначено издање из 2007. године подстакло и друге библиографске центре да крену са његовим превођењем. Још 2003. године IFLA-ина радна група за ревизију ISBD-a основала је радну групу за развој стандарда и која је имала задатак да испита могућност спајања седам специјализованих ISBD-a како би се превазишли проблеми у недоследности назива и сами концепата, и осавременили прописи за све врсте грађе. Радна група је на основу предлога своје студijske групе размотрила и нови концепт при-

казивања опште ознаке грађе (GMD- General Material Designation), за који је договорено да се бележи у новом пољу 0 ISBD-a. Текст 0 поља и примери употребе требали би бити објављени до краја 2009. године, како би се библиотеке припремиле за нови концепт уноса података. Прво стандардно издање уједначеног ISBD-a са примерима биће објављени до августа 2010. Све наведене промене, допуне стандарда морају бити унете у формат UNIMARC за библиографске податке.

Законска обавеза националних библиотека је да спроводе библиографску контролу над националном грађом на свим медијима. Због тога оне имају важну улогу у праћењу и учествовању у развоју међународних нормативних аката. Превођење међународних докумената на националне језике, одговорност за њихову примену у одређеним заједницама имају и библиотекарска друштва, која ту одговорност деле са националном библиотеком над превођењем не само националне библиографске контроле већ и функционисања националног библиотекарског система у целини.